

Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§50-51

Διευκρίνιση: Οι προτεινόμενες απαντήσεις στις ερμηνευτικές παρατηρήσεις είναι ενδεικτικές. Αξιοποιούνται κατά κύριο λόγο τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου, καθώς και οι κειμενικές αναφορές. Τόσο οι παρατηρήσεις όσο και οι απαντήσεις λαμβάνουν υπόψη τις επικαιροποιημένες οδηγίες του ΙΕΠ για το σχολικό έτος 2020-21.

2. Ο Κριτίας κατάλαβε ότι οι βουλευτές/δικαστές θα αθώωναν τον Θηραμένη, καθώς φάνηκαν να επιδοκιμάζουν τα λόγια του (*εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα*). Τρομοκρατημένος στη δευτερολογία του, απευθυνόμενος στους βουλευτές είπε ότι δεν θα αφήσει, ως άξιος ηγέτης, τους δικαστές να αθώσουν τον Θηραμένη και να εξαπατηθούν (*Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὀρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη*). Εμφανίζεται σαν να θέλει να προφυλάξει τους δικαστές από τη διάπραξη μιας δικαστικής πλάνης, καθώς παρασύρθηκαν και εξαπατήθηκαν από τον λόγο του Θηραμένη. Δηλώνει απροκάλυπτα ότι διεκδικεί τον τίτλο του ηγέτη στην ομάδα των Τριάκοντα και αναλαμβάνει ο ίδιος να τους επαναφέρει στον δρόμο της σωφροσύνης. Άλλωστε, όπως δηλώνει, και «οἶδε οἱ ἐφεστηκότες», οι νεαροί με τα εγχειρίδια, λένε ότι δεν θα επιτρέψουν να παρασυρθούν ούτε οι δικαστές ούτε και ο Κριτίας (*ἡμῖν*). Με έπαρση ανακοινώνει πως είναι χρέος του, ως αδιαφιλονίκητος ηγέτης, να μην επιτρέψει να αθωωθεί ο άνθρωπος που βλάπτει σοβαρά το καθεστώς των Τριάκοντα. Γι' αυτό καταργεί τη μυστική ψηφοφορία και προσκαλεί ένοπλους νεαρούς στον ιερό χώρο της δικαιοσύνης παραβιάζοντας κάθε έννοια ηθικής και δικαίου. Έτσι, είναι προφανές ότι δεν λειτουργεί ως ηγέτης γενικά, αλλά ως αρχηγός ενός τυραννικού καθεστώτος που φροντίζει μόνο για το προσωπικό συμφέρον.
3. Ο «κατάλογος» είχε περιλάβει τρεις χιλιάδες ονόματα πολιτών μόνο, των οπαδών των ολιγαρχικών. Πρόκειται για αφοσιωμένους και έμπιστους στο καθεστώς ένοπλους συνεργάτες στις αυθαιρεσίες τους, με σκοπό να γίνουν εκτελεστικά όργανα των αποφάσεών τους. Αν κάποιος από τους «εντός του καταλόγου» είχε κατηγορηθεί, δίκαια ή άδικα, για ανατρεπτικές ενέργειες, για να καταδικαστεί σε θάνατο έπρεπε να το αποφασίσουν οι πεντακόσιοι βουλευτές. Για τους «εκτός καταλόγου» αποφάσιζαν μόνο οι Τριάκοντα. Τους απλούς πολίτες μπορούσε να τους θανατώσει οποιοσδήποτε από τους Τριάκοντα και τα όργανά τους με την κατηγορία ότι είναι επικίνδυνοι για το καθεστώς.

Η απόφαση του Κριτία να διαγράψει το όνομα του Θηραμένη από αυτόν τον κατάλογο (Έγώ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν) πιστοποιεῖ ὅτι καταλύεται κάθε ἔννοια νομιμότητας, ἀφοῦ οἱ τύραννοι δὲν σέβονται οὔτε τις δικές τους αποφάσεις. Ἡ καταδίκη του Θηραμένη εἶναι πλέον δεδομένη. Ὁ νόμος γιὰ τον Κριτία καὶ τους υπόλοιπους τυράννους δὲν εἶναι δεσμευτικός οὔτε στήριγμα καὶ ἐγγύηση τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἀλλὰ ὄπλο στὴν ἐπιβολή τῆς βούλησης των ἰσχυρῶν καὶ μέσο τρομοκρατίας. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ὅτι οἱ τύραννοι δὲν τηροῦν οὔτε τους νόμους που ψήφισαν οἱ ἴδιοι. Καταλύεται κάθε ἔννοια νομιμότητας καὶ ὁ νόμος γίνεται παιχνίδι ἢ «εγχειρίδιον» στα χέρια του ἰσχυροῦ τῆς στιγμῆς.

4. Πράγματι καὶ οἱ δύο δίκες εἶναι ουσιαστικά μία παρωδία. Στὴ δίκη του Θηραμένη εἰδοποίησαν τους πιο ἀδίστακτους νεαρούς, («παρακρατικούς»), να εἶναι ἐκεῖ με μαχαίρια κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη. Τον ἔχουν ἤδη διαβάσει καὶ, ὅταν μετὰ τὴν ἀπολογία του οἱ δικαστές φαίνονται εὐνοϊκοὶ ἀπέναντί του, ὁ Κριτίας δὲν διστάζει να διατάξει τους παρακρατικούς να σταθοῦν μπροστὰ τους (ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις). Ἡ ψηφοφορία γίνεται φανερὴ καὶ ὁ Κριτίας δηλώνει πως δὲν θα ἐπιτρέψει (ἀπειλή πρὸς τους δικαστές) τὸ ἐνδεχόμενο ἀθωωτικῆς ψήφου, ὡς ηγέτης που οφείλει να προστατεύσει τὸ πολίτευμα. Δὲν ἐφαρμόζει τὸν νόμο που ἴσχυε, διαγράφει τὸν Θηραμένη ἀπὸ τὸν κατάλογο των τρισχιλίων (ἐγώ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν) καὶ ἀποφασίζει τὴν καταδίκη του (καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν).

Ἀλλὰ καὶ στὴ δεύτερη περίπτωση, ἡ σύλληψη των Ἐλευσίνων ἐγένεε ὕστερα ἀπὸ δολοπλοκία καὶ εξαπάτησή τους με τὴν πρόφαση τῆς ἀπογραφῆς του πληθυσμοῦ. Ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστεύεται οὔτε τους συνεργάτες του ὁ Κριτίας, ετοιμάζει ἄλλη μία παρωδία δίκης, γιὰ να εξασφαλίσει τὴν Ἐλευσίνα ὡς καταφύγιο των Τριάκοντα. Γιὰ να μὴν υπάρξουν «διαρροές ψήφων», ἐκτός ἀπὸ τὴν (πρωτοφανή) πολυπληθὴ παρουσία Σπαρτιατῶν στρατιωτῶν μέσα στὸν χώρο του (δήθεν) δικαστηρίου, ἐπιβάλλεται κι ἐδῶ ἡ φανερὴ ψηφοφορία. Ἐπιπλέον, τὸ γεγονός ὅτι δικάστηκαν τριακόσιοι ἄνθρωποι με μία ψηφοφορία, δείχνει ὅτι παραβιάζεται μία βασικὴ ἀρχὴ δικαίου γιὰ τὸ ἀθηναϊκὸ κράτος σύμφωνα με τὴν ὁποία δὲν ἐκδίδονται συνολικὲς αποφάσεις, ἀλλὰ γιὰ τὸν κάθε κατηγορούμενο χωριστὰ. Ἐπιπλέον, ἡ ἀπειλὴ ἀσκησης σωματικῆς (Το μισὸ Ὠδεῖο ἦταν γεμάτο σπλισμένους Λάκωνες φρουρούς) καὶ ψυχολογικῆς βίας (γιὰ τούτο εἶν' ἀνάγκη

να καταδικάσετε τους Ελευσινίους που πιάσαμε, ώστε νάχετε τις ίδιες ελπίδες και τους ίδιους φόβους με μας) είναι και σε αυτή τη δίκη αποκάλυπτη. Είναι εμφανές λοιπόν ότι η δίκη του Θηραμένη και η καταδίκη των Ελευσίνιων έχουν κοινά στοιχεία και αποτελούν κομμάτι της προσχεδιασμένης πολιτικής των Τριάκοντα.

[* Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να απαντήσει εντοπίζοντας εξ αρχής τα κοινά σημεία: απειλή άσκησης σωματικής και ψυχολογικής βίας, επιβολή φανεράς ψηφοφορίας στους δικαστές, αιφνίδια τροποποίηση του ισχύοντος νόμου, κατασκευή συνανοχής.]

6. α. τούτου, προσελθόντος, οὔ, ἀνδρός, ἐμοῦ (μου)
β. παύσαιτο, γένοιτο, διαλεχθείη, κελεύσαι (ή κελεύσειεν), εἴποι
7. α.

ἐπιθορυβήσασα:	είναι κατηγορηματική [στο υποκ. ἢ βουλή από το δήλη ἐγένετο]
προσελθών:	είναι χρονική [επιρρ. προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα ἐξῆλθε]
τούς ἔχοντας:	είναι επιθετική [αντικείμενο στο ἐκέλευσε]
ἐξαπατωμένους:	είναι κατηγορηματική [στο αντικ. τούς φίλους της μετοχής ὄρων]
τῶν ὄντων:	είναι επιθετική [ως ετερόπτωτος προσδιορισμός (γενική διαιρετική) στο μηδένα]

β. 1-γ, 2-δ, 3-α, περισσεύουν β και ε.

*Οι ενδεικτικές απαντήσεις για τις ερωτήσεις 1,5,8 που αναφέρονται στο ίδιο κείμενο, έχουν διατυπωθεί στο αρχείο με την ονομασία GEL_CLA_AEG_SOLUTION_1_12271.